

АНАЛІЗ ПРИБУТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.П.Клочан, кандидат економічних наук, доцент

Н.І.Костаневич, кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський державний аграрний університет

У статті на підставі матеріалів обстеження 50 аграрних підприємств області проведено аналіз прибутку та визначені фактори, які на нього впливають.

Аналіз фінансових результатів завжди був актуальним, але його значення зростає в умовах сучасного економічного розвитку країни. Прибуток є головною рушійною силою ринкової економіки, адже функціонування підприємства в умовах ринку визначається його здатністю приносити прибуток. Прибуток забезпечує інтереси держави, власників і працівників підприємства, оскільки прибуток є джерелом постійних надходжень до державного бюджету і створює фінансову основу для виробничого і соціального розвитку підприємства, в т.ч. для розширення виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. На підприємствах зростання прибутку досягається за рахунок різноманітних факторів, тому його необхідно систематично аналізувати. Аналіз фінансових результатів має також важливе значення і для зовнішніх суб'єктів господарювання — банків, фінансових і податкових органів тощо. Аналізу прибутку приділяли увагу багато вчених, в т.ч. Л.Г. Гіляровська, Р.С. Грачова, К.В. Ізмайлова, А.М. Ковальов, Т.Д. Костенко, Л.А. Лахтіонова, Б.М. Пасхавер, А.О. Таркуцяк, Г.О. Швиданенко та інші.

Наша мета показати особливості формування і вплив факторів на результати господарської діяльності аграрних підприємств обласного рівня.

За останні п'ять років аграрні підприємства Миколаївщини три роки отримували прибутки та два роки збитки.

Для аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств у 2007 році було обстежено 50 агропідприємств Миколаївської області центральних, північних та південних районів. Обстеженню

Вісник аграрної науки Причорномор'я, Випуск 2, 2007

підлягали агропідприємства різних організаційно-правових форм господарювання, в т.ч. 2 державних, 21 приватно-орендних, 25 акціонерних товариств, 2 сільськогосподарських кооперативів. З обстежених прибутковими є 87 відсотків підприємств.

Спочатку розглянемо динаміку та структуру прибутку від звичайної діяльності за останні три роки. Для зручності та наочності будемо використовувати отримані результати в розрахунку на одне підприємство (табл.1).

Таблиця 1

**Динаміка та структура прибутку від звичайної діяльності
50-ти агропідприємств Миколаївської області, тис. грн.**

Прибуток (+), збиток (-) у розрахунку на одне підприємство	2004 р.	2005 р.	2006 р.	Відхилення (+; -) 2006 р. від 2004 р.
Вид операційної діяльності	326,1	-71,5	484,2	158,1
Вид участі в капіталі	-5,2	-12,6	-12,7	-7,5
Вид фінансової діяльності	28,4	18,0	22,5	-5,9
Вид звичайної діяльності	349,3	-66,1	494,0	144,7

Аналіз даних таблиці 1 показує, що прибутки від звичайної діяльності в основному формуються за рахунок прибутку від операційної діяльності, питома вага якої у результатах від звичайної діяльності сягає від 93,3% у 2004 р. до 98% у 2006 р. Спостерігається зростання суми прибутку від звичайної діяльності, що припадає на одне агропідприємство у 2006 р. в порівнянні з попередніми роками. Від інвестиційної діяльності обстежені підприємства в останні 3 роки отримували збитки, а від фінансової діяльності — прибутки, але їх питома вага незначна і склала у 2004 р. — 8,1%, у 2006 р. — 4,6%.

Найбільшу питому вагу у прибутку від операційної діяльності має прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції. В обстежених господарствах всі три роки був прибутковим лише соняшник, два з трьох років були прибутковими овочі, виноград, зерно. Інші види продукції у більшості обстежених підприємств були збиткові.

Так як всі обстежені господарства спеціалізуються на зерновиробництві, впродовж дослідження проаналізуємо вплив урожайності зернових культур на прибуток від реалізації (табл.2).

**Вплив урожайності зернових культур на прибуток
від реалізації аграрних підприємств Миколаївської області у 2006 році**

Групи підприємств за урожайністю, ц/га	Число агропідприємств	У середньому на одне господарство					
		Валовий збір, ц	Площа посіву, га	Урожайність, ц/га	Прибуток (+) збиток (-)		
					всього, тис. грн.	на 1 ц, грн.	на 1 га, грн.
До 25	13	45938	2060	22,3	-262,0	-5,7	-127,2
25,1 – 30	17	40468	1510	26,8	112,0	2,8	74,2
Більше 30	20	74976	2130	35,2	1232,0	16,4	578,4
В середньому	50	55144	1901	29,0	463,0	8,4	243,6

У таблиці 2 наведено три групи обстежених агропідприємств з урожайністю зернових відповідно до 25 ц/га, від 25,1 до 30 ц/га та більше 30 ц/га. Найбільша кількість господарств — у третій групі. У першій групі 13 господарств, частина з яких має незначний прибуток, частина збиткові, але в середньому по групі збиток складає 5,7 на 1 ц та 127,2 грн. в розрахунку на 1 га посіву.

Друга і третя групи господарств — прибуткові. У другій групі, в зв'язку із зростанням урожайності в середньому до 26,8 ц/га, прибуток від реалізації в розрахунку на 1 ц продукції склав 2,8 грн., а в розрахунку на 1 га 74,2 грн. У третій групі, у зв'язку із зростанням середньої урожайності до 35,2 ц/га, прибуток в розрахунку на 1 ц зростає до 16,4 грн., а в розрахунку на 1 га до 578,4 грн. В середньому по 50-ти обстежених сільськогосподарських підприємствах урожайність зернових склала 29 ц/га, прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції в розрахунку на 1 ц — 8,4 грн., на 1 га — 243,6 грн. Наведене групування показує як із зростанням урожайності зростає сума прибутку в розрахунку на 1 ц та на 1 га.

Але урожайність — це лише один з факторів, що впливають на суму прибутку. Для виявлення резервів підвищення прибутковості необхідно виявити і інші фактори, які на неї впливають, визначити їх спрямованість та розмір їх впливу. Для цього за даними обстежених господарств проаналізуємо прибуток від реалі-

зації в розрахунку на 1 га посівної площі за 2 періоди. Вихідні дані для аналізу надаються у таблиці 3.

Таблиця 3

Вихідні дані для визначення впливу факторів на зміну прибутку від реалізації зерна (за даними обстежених аграрних підприємств Миколаївської області)

Показники в розрахунку на одне підприємство	Перший період	Другий період
	(2003-2004 рр.)	(2005-2006 рр.)
Факторні		
Урожайність, ц/га	30,2	24,5
Рівень товарності, %	78	81
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	40,5	46,2
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	31,2	35,6
Результативний прибуток в розрахунку на 1 га, грн.	219,1	210,4

Розрахунки проведемо методом ланцюгових підстановок, використовуючи модель:

$$П_1 = У * Т * (\underline{Ц} - С_1),$$

де $П_1$ — прибуток в розрахунку на 1 га;

$У$ — урожайність, ц/га;

$Т$ — рівень товарності, %;

$\underline{Ц}$ — ціна 1 ц реалізованої продукції, грн.;

$С_1$ — собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.

Результати розрахунків наступні:

$$30,2 * (78 : 100 \%) * (40,5 - 31,2) = 219,1 \text{ (грн.)};$$

$$24,5 * (78 : 100 \%) * (40,5 - 31,2) = 177,7 \text{ (грн.)} \quad (-41,4);$$

$$24,5 * (81 : 100 \%) * (40,5 - 31,2) = 184,6 \text{ (грн.)} \quad (6,9);$$

$$24,5 * (81 : 100 \%) * (46,2 - 31,2) = 297,7 \text{ (грн.)} \quad (113,1);$$

$$24,5 * (81 : 100 \%) * (46,2 - 35,6) = 210,4 \text{ (грн.)} \quad (-87,3);$$

$$\text{разом:} \quad -8,7 \text{ (грн.)}$$

$$\text{Перевірка: } 210,4 - 219,1 = -8,7 \text{ (грн.)}$$

Розрахунки показали, що у другому періоді в порівнянні з першим прибуток в розрахунку на 1 га знизився на 8,7 грн. Це сталося за рахунок таких факторів:

- урожайності на — 41,4 грн.;
- рівня товарності — на 6,9 грн.;
- ціни реалізації — на 113,1 грн.
- собівартості 1 ц — на 87,3 грн.

З даної моделі видно, що перші три фактори впливають прямо, а четвертий — обернено. Тобто, зростання урожайності, підвищення рівня товарності і ціни реалізації сприяють зростанню прибутку, як і зниження собівартості. У нашому прикладі негативно на зростання прибутку вплинуло два фактори — зниження урожайності та зростання собівартості.

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку, необхідно шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання. Підвищити урожайність можна за рахунок: використання високопродуктивних районованих сортів і гібридів; впровадження передової технології, застосування оптимальної кількості мінеральних та органічних добрив, засобів захисту рослин; посіву по кращих попередниках, дотримання технології посіву та збирання урожаю тощо.

Як показали розрахунки, найбільший вплив на прибуток спричинили ціни реалізації. Підвищити ціну реалізації можна за рахунок підвищення якості продукції. Ціна кращих сортів вища. Впливає на ціни посилення маркетингових зусиль, в результаті чого можна вийти на більш вигідні ринки з вищими цінами, реалізовувати продукцію з урахуванням кон'юнктури ринку.

Зростання собівартості призвело до зниження прибутку у другому періоді. Знижувати собівартість реалізованої продукції можна за рахунок економії прямих матеріальних затрат, зниженням трудомісткості, раціонального зменшення чисельності працюючих, посилення контролю за витрачанням матеріальних та грошових коштів, ліквідації непродуктивних витрат і невинуватих перевитрат, зниженням умовно-постійних витрат за рахунок росту обсягів виробництва.